

الفبای اوستایی نوین

الفبای اوستایی نوین نسخه‌ای بهسازی‌شده و ویژه از الفبای کهن اوستایی است که برای نوشتن زبان فارسی و دیگر زبانهای ایرانی ساخته شده است. هدف از اینکار، پردازش الفبایی هماهنگ و همسو با آوایش و دستور زبان فارسی بوده؛ که از سویی کارایی فنی بالایی داشته باشد و از سویی الفبایی بومی باشد تا از فرهنگ کهن خود دور نشویم. در این نسخه از الفبای اوستایی، کوشش شده تا با کمترین دگرگونی در نویسه‌ها، چهره و بنیاد الفبای کهن اوستایی آسیب نبیند و از سویی هم با محصولی مدرن و امروزی روبرو باشیم تا بتوانند سلیقه‌ی گوناگون افراد را برآورده کند و چهره‌ای امروزی و نوین برای این الفبای کارآمد، زیبا و کهن ساخته شود. باشد که این الفبا برای زبان پارسی به کار گرفته شود و مرهمی بر زخمهایی باشد که از نقصها و ناکارآمدی خط عربی بر تن زبان فارسی نشسته است.

ویرایش دوم

بهار / 1401 خورشیدی

ویژگیها و ساختار الفبای اوستایی نوین:

با این الفبا میتوان زبان فارسی را با ساده‌ترین و دقیق‌ترین شکل ممکن نوشت و از لحاظ ساختاری به گونه‌ای است که میتواند استقلال نوشتاری پارسی را حفظ کند و خود را هم با فناوریها و دگرگونی‌های دنیای امروز، سازگار و هماهنگ سازد.

ویژگیهای کاربردی الفبای اوستایی نوین:

- هر واج نشانه‌ی یک صدا است
- نمایش کامل واژه‌ها در درون خط
- آوایش (تلفظ) دقیق هر واژه
- پیوسته‌نویسی واژگان بدون هیچ استثنا
- داشتن 2 نویسه‌ی مستقل پیوندگر (با نام کسره اضافه و «ضمه» حرف عطف نیز شناخته میشوند)
- نویسه‌ای برای نمایش همزه
- دارای نویسه‌هایی مستقل از واجهای «ذ» و «ث» برای کاربردهای زبان‌شناسانه
- قابلیت کوتاه‌نویسی واژگان (اختصار نویسی)

*****

ساختار الفبای اوستایی نوین:

به طور کلی این الفبا از 32 نویسه تشکیل شده است: 22 نویسه برای همخوان‌ها، 7 نویسه برای واژه‌ها، 2 نویسه برای پیوندگرها، 2 نویسه برای کهن واجها و نشانه‌ای برای نویسه‌ی همزه پرداخته شده است و همانند خط کنونی (عربی) از راست به چپ نوشته میشود.

در جدول زیر 22 واجِ همخوانِ زبانِ فارسی را می‌بینید:

خط عربی	الفبای اوستایی نو	خط عربی	الفبای اوستایی نو
ب	𐬀	ز	s
پ	𐬁	ژ	ɣ
ت	𐬂	ف	ʃ
س	𐬃	ل	β
ش	𐬄	م	ɛ
ج	𐬅	ن	z
چ	𐬆	ک	q
هـ / ح	𐬇	گ	ɣ
خ	𐬈	غ / ق	q
د	𐬉	و	u
ر	𐬊	ی	ɣ

کهن واجهای «ذ» و «ث» که در متنهای کهن فارسی کاربرد داشته و برای کاربردهای زبان‌شناسی نیاز به این دو نشانه است که در جدول زیر نمایش داده شده‌اند:

خط عربی	الفبای اوستایی نو	خط عربی	الفبای اوستایی نو
ذ	𐬋	ث	𐬌

نکته: این دو نشانه برای کاربردهای زبان‌شناسی به زنجیره‌ی نویس‌های این الفبا وارد شده تا بتوان تغییرات تاریخی زبان را نشان داد و در متنهای تاریخی بتوان آن‌ها را همانگونه که بوده‌اند به کار برد. پس از این دو نشانه در متنهای امروزی استفاده نشود.

نکته، نویسه‌ی «ق»:

برای همخوان «ق» واج مستقلی وجود ندارد چون «ق» و «غ» در زبان فارسی یکسان آوایش میشوند و واج «ق» از زبان عربی و ترکی وارد پارسی گردیده است. شاید در برخی از اندک گویشهای فارسی این دو را جدا آوایش کنند اما اکثر فارسی‌زبانها نویسه «ق» را همانند «غ» و در برخی واژگان «خ» آوایش میکنند:

آوایش «غ» به جای «ق» = عقده: عغه / قبول: غبول / عقد: عغد / دلک: دلغک

آوایش «خ» به جای «ق» = نقشه: نخشه / وقت: وخت / اقتصاد: اختصاد

واکهای زبان فارسی:

واکهای امروزی فارسی، 7 واج هستند که به دو گروه «ساده» و «آمیخته» بخشبندی میگردند:

الف: (6 واکه‌ی ساده: --- ، --- ، --- ، --- ، آ ، ای ، او)

ب: (واکه‌ی آمیخته: أُ)

جدول واکه‌های زبان فارسی:

واکهای ساده		واکهای آمیخته	
ا	آ (A)	اُ (ow/aw)	ا
ای	ای (I)		
او	او (U)		

نکته: واکه‌ی آمیخته در زبان امروزی فارسی (او) است که در واژگان نوروز، فردوسی، روشن و... دیده میشوند. نمونه:

روشن = ʁoʃn

نوروز = noʀʊz

چند نویسه برای دقت و کارایی بالاتر الفبای اوستایی نوین:

این واجها از لحاظ صدا تفاوتی با واکه‌های ساده ندارند. تفاوت آنها در حالت دستوری و نوشتای آنهاست که باعث میشود نوشته اصولی شود و خوانایی خط افزایش یابد.

واجهای پیوندگر در زبان فارسی:

همه‌ی ما با این دو واج پیوندگر آشنا هستیم اما با نامها و اصطلاح‌هایی گوناگون و حتی بی‌ربط همچون: کسره‌ی اضافه، نقش‌نمای اضافه، ساخت اضافه، حرف عطف، واژه‌بست، هکسره و... میشناسیم.

اما هیچکدام از این اصطلاح‌ها نمیتوانند تعریف روشنی از کارکرد این دو واج بسیار مهم و کاربردی زبان پارسی بدهند و خط کنونی (عربی) هم در این زمینه، آنقدر ناقص و ناکارآمد است که خود باعث مشکلات زیادی برای زبان فارسی شده است. پس نخست باید اصطلاح درست و متناسب با نقش این واجها را بدانیم و سپس تعریف روشنی از کارکرد این دو واج ارائه بدهیم.

«پیوندگر» نامی برآورده برای این دو واج می باشد چون دقیقاً کاری که این دو واج انجام میدهند پیوند دادن دو واژه به همدیگر است. نمونه‌ها:

«گل --- زیبا» / «باغ --- بزرگ» پیوندگر (---) نقش پیوند دادن این دو واژه را به هم برعهده دارد.

در «من علی» / «کار سرمایه» پیوندگر (---) نقش پیوند دادن و ارتباط بین دو واژه را دارد.

در الفبای نوین اوستایی این دو واج پیوندگر را با نویسه‌های:

---	کسره‌ی پیوندگر
---	ضمه‌ی پیوندگر

از دیگر واجها تمایز داده‌ام. باز هم باید بگویم از لحاظ آوایش این دو واج هیچ تفاوت آوایی با واجهای (---) و (---) ندارند و تنها از لحاظ دستوری و کارکردی با هم متفاوت هستند.

همیشه در زمان نوشتن، این دو پیوندگر به واژه‌ی پیش از خود می‌چسبند. که اینکار هم باعث زیبایی و همسانی خط میشود و هم از لحاظ دستوری و آوایشی، این دو واج دقیقاً چسبیده به واژه پیش از خود آوایش میشوند:

خط سرخ : 𐬨𐬀𐬎𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

من تو / من و تو : 𐬨𐬀𐬎𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

*** اگر در زمان استفاده از پیوندگرها، واج پیش از آن، واکه باشد، واج میانجی (ی) بین واکه و پیوندگر قرار میگیرد:

خانه‌ی بزرگ : 𐬨𐬀𐬎𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

بهای اندک : 𐬨𐬀𐬎𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀𐬎𐬭𐬀

از گذاشتن «فاصله» یا خط تیره «-» بین پیوندگرها و واژه‌ی پیش از آن خوداری کنید. چون از نظر آوایشی و دستوری اینکار نادرست است و از نظر زیبایی نیز، باعث گسستگی و نازیبایی جمله‌ها میشود.

רשע טע ZUG = درست

רשע טע ZUG / רשע-טע ZUG = نادرست

***شاید بد نباشد بدانید یکی از علت‌های استفاده‌ی نابجا و زیاد از ویرگول در زبان فارسی به نبود همین دو نشانه‌ی ویژه‌ی پیوندگر در خط کنونی(عربی) مربوط است.

*****

نشانه‌ی کوتاه‌گر « ' »:

این نشانه که به آن آپاستروف نیز میگویند برای سه مورد در فارسی کاربرد دارد :

1. زمانی که دو واژه در هم ادغام می‌شوند مانند: کز (که+از) کیست (کی+است) چیست (چی+است) کو (که+و) و ... که برخی از واجها حذف گردیده و دو واژه با هم ادغام شده‌اند. که آن‌ها را با این نشانه نشان میدهیم.

کیست = קיט' , کو = ק' , چیست = چیט'ק

2. برای جداسازی حالت معرفه، میتوان از این نشانه بهره گرفت:

اون پسره را میگی؟ <====> זל שטאפערט'ס רל וואו?

چهره‌ی دختره زیباست <====> מן טאטערט'ס וואו.

3. با گسترش عامیانه‌نویسی یا همان گفتاری نوشتن، فارسی زبانها فعلهای «است» و «هست» را به گونه‌ای کوتاه و مخفف‌شده، به شکل کسره به کار می‌برند که در این مواقع نیاز به راهکاری برای نشان دادن کوتاه‌شدگی در این جمله‌ها حس می‌شود پس در اینجا نشانه‌ی کوتاه‌گر پیش از کسره گذاشته می‌شود تا خواننده متوجه کوتاه شدن فعلهای «است» و «هست» گردد:

در جمله‌ی «هوا خیلی گرمه» کسره‌ای که در واژه‌ی «گرمه» وجود دارد کسره‌ی گفتاری است و جزو این واژه نمیباشد بلکه مخفف فعل «است» میباشد که به آن چسبیده است. پس این جمله در اصل اینگونه است: «هوا خیلی گرم است».

پس هر جا عامیانه نوشتیم و این کسره در جمله بود پیش از آن نشانه‌ی « ' » را میگذاریم:

هوا خیلی گرمه = טאטערט'ס וואו

کتاب روی میزه = טאטערט'ס וואו

نکته: این کسره را با کسره‌ای که در شکل گفتاری فعلِ میره (میرود) بکار می‌بریم اشتباه نشود. در فعل میرود حرف «د» به «ه» تبدیل شده است و اینجا کسره جزوی از فعل میباشد پس این نشانه پیش از کسره بکار نمی‌رود. همچنین در فعلهای = میگیره (میگیرد)، میمیره (میمیرد) نیز همینگونه است.

*****

برواکه « □ » :

برخی واژگان که از زبان عربی وارد فارسی شده‌اند دارای نشانه‌ی «همزه» و «ع» هستند که برای نوشتنشان میتوانیم با همان واکه‌ها و بدون استفاده از نشانه‌ای دیگر، آنها را بنویسیم :

علی: لآ / عماد: عماد / عام: عام / قوائد: قوائد / سؤال: سؤال

پس در حالت کلی نیازی به نوشتن این نشانه برای «همزه» و «ع» نیست.

اما در برخی از واژگان، این دو صدا حالتی برجسته و نمایان به خود می‌گیرند پس از این نشانه برای نشان دادنشان بهره می‌گیریم:

سعدی: إلعاد

معاد: معاد

یا ممکن است اگر این نشانه «ع» را نگذاریم با دیگر واژگان، همصدا آوایش (تلفظ) شوند و شکل نوشتاریشان یکسان شود:

بعد: بعد

بد: بد

شمارگان در الفبای اوستایی:

شمارگان آن نیز برگرفته از شمارگان خط لاتین هستند.

(0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9)

شمارگان لاتین، مانند شمارگان عربی تقلب پذیر نیستند. در شمارگان عربی، برخی شماره‌ها را براحتی میتوان به دیگر شماره‌ها تبدیل کرد. پس از نمونه‌ی لاتین استفاده شد و از سویی هم برخی شمارگان عربی به نویسه‌های اوستایی شبیه هستند که باعث مشکل خواهد شد.

درباره‌ی خط و طراحی نویسه‌ها :

الفبای «اوستایی نو» از گزینش و بهسازی نویسه‌های خط اوستایی ساخته شده است. چون الفبای زبان اوستایی دارای نویسه‌ها و صداهاى بیشتری نسبت به فارسی است. نویسه‌های که در فارسی نیستند کنار گذاشته شد و در برخی از نویسه‌ها هم که شباهت زیادی نسبت به هم دیده میشد که در آنها بهسازی و دگرگونی‌هایی انجام شد تا هر نویسه شکل ویژه‌ی خود را داشته باشد و با دیگر نویسه‌ها اشتباه نشود

هدف از نامگذاری این اصلاحات به نام «اوستایی نوین» تنها تمایز گذاشتن آن با نسخه‌ی کهن اوستایی بوده تا از یکدیگر باز شناخته شوند.

نگاره زیر تعدادی از نویسه‌های خط اوستایی کهن را نشان میدهد:

𐬔	𐬕	𐬖	𐬗	𐬘	𐬙	𐬚	𐬛	𐬜	𐬝	𐬞	𐬟	𐬠
[t]	[ð]	[d]	[θ]	[t]	[h]	[ʎ]	[g]	[g]	[x ^w]	[x]	[x]	[k]
𐬡	𐬢	𐬣	𐬤	𐬥	𐬦	𐬧	𐬨	𐬩	𐬪	𐬫	𐬬	𐬭
[m]	[n]	[ŋ]	[n]	[ŋ ^w]	[ŋ]	[ŋ]	[β]	[b]	[f;ϕ]	[p]	[dʒ]	[tʃ]
𐬮	𐬯	𐬰	𐬱	𐬲	𐬳	𐬴	𐬵	𐬶	𐬷	𐬸	𐬹	𐬺
[j]	[ʃ]	[ʃ]	[ʒ]	[ʃ]	[z]	[s]	[l]	[r]	[v]	[j]	[m]	

در الفبای کهن برخی نویسه‌ها به یکدیگر شبیه هستند:

گ: 𐬛 / 𐬜: ی / 𐬝: 𐬞 / 𐬟: 𐬠
 ب: 𐬡 / 𐬢: ای: 𐬣
 پ: 𐬤 / 𐬥: ف: 𐬦

به همین دلیل این نویسه‌ها در نسخه‌ی نوین بهسازی شدند تا از یکدیگر به آسانی باز شناخته شوند و به صورت زیر در آمده‌اند:

گ: 𐬛 / 𐬜: ی / 𐬝: 𐬞 / 𐬟: 𐬠
 ب: 𐬡 / 𐬢: ای: 𐬣
 پ: 𐬤 / 𐬥: ف: 𐬦

تنها دگرگونی ویژه که انجام پذیرفت جای‌گزاری نویسه «ا» به جای «ای» بود که نیاز بود تغییر کند چون نویسه‌های «ب» و «ای» در فارسی پرکاربرد هستند و اگر قرار بود به همان شکل کهن و سنتی اوستایی باشند هر جا که این دو نویسه کنار هم می‌آمدند شکل نابهنجاری به واژه‌ها میدادند. پس به نمونه‌های زیر توجه کنید که بعد از تغییر نویسه شکل واژگان چه بهتر شده‌اند:

اوستایی کهن: بی‌بی: 𐬠𐬡𐬠 / بی‌تا: 𐬠𐬡𐬠𐬠 / آبی: 𐬠𐬡𐬠 / غریب: 𐬠𐬡𐬠𐬠
 اوستایی نوین: بی‌بی: 𐬠𐬡𐬠 / بی‌تا: 𐬠𐬡𐬠𐬠 / آبی: 𐬠𐬡𐬠 / غریب: 𐬠𐬡𐬠𐬠

در باقی نویسه‌ها هیچ تغییری اتفاق نیافتاده و آن‌ها به همان شکل کهن خودشان آمده‌اند فقط ظاهری به روز و مدرن‌تر به خود گرفته‌اند.
با سپاس.